

MEĐUSVEUČILIŠNI POSLIJEDIPLOMSKI DOKTORSKI STUDIJ SOCIOLOGIJE

Naziv predmeta: Sociologija nacionalne sigurnosti

Ime i prezime nositelja predmeta: Dr. sc. Ozren Žunec, red. prof.

Dr.sc. Mirko Bilandžić, docent

Sadržaj predmeta: Suvremena poimanja pitanja nacionalne sigurnosti znatno su šira od tradicionalnih poimanja nacionalne sigurnosti kao pitanja obrane i uporabe vojske u oružanim sukobima. Ona se tiču definiranja ukupnih interesa i strategije razvitka društva te njihove obrane od ugroza. U njihovu profiliranju stoga se očekuje sudjelovanje ne samo niza političkih institucija i šire društvene javnosti, nego i akademske zajednice. Sigurnosne studije (*security studies*), kao zaseban znanstveno-istraživački okvir, u fokusu interesa imaju izučavanje nacionalne (i međunarodne) sigurnosti i to prvenstveno interdisciplinarna znanstvena istraživanja nacionalne sigurnosti. Novooblikovana sigurnosna arhitektura uvjetovala je bitne socijalne i političke promjene koje zajedno s promjenama u suvremenoj nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj sigurnosnoj situaciji predstavljaju jedinstveni sklop. U suvremenim demokratskim zemljama u red kojih ide i Republika Hrvatska, ravnopravno sudjelovanje, pa čak, štoviše, i izvjesna prevaga civilnih znanstvenih istraživanja na području nacionalne sigurnosti već su odavno postali društveni i civilizacijski standardi. Nacionalna sigurnost je temeljna kategorija sigurnosti. Standardna jedinica sigurnosti u suvremenim uvjetima jest sigurnost suverene nacionalne države (nacionalna sigurnost) koja određuje sve ostale kategorije sigurnosti. Nacionalna sigurnost zasigurno određuju ukupne društvene, gospodarske, političke, vojne, ekološke i dr. trendove i procese te način, kvalitetu i uvjete života suvremenog čovjeka. To su teme koje u političkom, gospodarskom, ali i ukupnom društvenom kontekstu zaokupljaju pažnju suvremenog čovjeka. Upravo iz tog razloga nacionalna sigurnost zaslužuje znanstvenoistraživačku pozornost, proučavanje i poučavanje drugih znanstvenim zakonitostima, standardima i dostignućima iz tog područja. Nacionalna sigurnost kao jedna od funkcija društva zato je legitimni predmet sociologijskih istraživanja. S druge strane, ustrojavanje sustava i funkcioniranje nacionalne sigurnosti utemeljeni su u društvenim vrednotama i normama i od njih su nerazdvojivi, pa je sociologijska raščlamba ovih odnosa nezaobilazan element njihova razumijevanja.

Nastava kolegija ***Sociologija nacionalne sigurnosti*** bit će posvećena širokom krugu tema odnosa sustava nacionalne sigurnosti i društva i uključivat će slijedeće odrednice:

1. Znanstvena interdisciplinarnost istraživanja nacionalne sigurnosti. Pregled razvoja sociologijskih istraživanja o sustavima nacionalne sigurnosti, vojske i povezanih institucija i fenomena.
2. Tradicionalno i moderno shvaćanje nacionalne sigurnosti. Novi svjetski poredak, globalizacija i redefiniranje parametara nacionalne sigurnosti. Pojam i sadržaj nacionalne sigurnosti. Područja nacionalne sigurnosti: socijalno, gospodarsko, političko, vojno i eko-područje.

3. Sustav nacionalne sigurnosti kao institucija društva i države. Načela, značajke, funkcije, tipovi i oblici sustava i organizacije nacionalne sigurnosti. Društvene vrednote i norme i nacionalna sigurnost. Načini donošenja odluka. Politike i strategije nacionalne sigurnosti. Nacionalni i javni interesi.
4. Instrumenti i institucije nacionalne sigurnosti: vojska, paravojne organizacije, obavještajni sustavi, (vanjska) politika i diplomacija, gospodarski instrumenti nacionalne sigurnosti.
5. Paradoksi nacionalne (i međunarodne) sigurnosti: sigurnosna i obrambena dilema.
6. Nacionalna sigurnost i društveni i politički fenomeni: koncept liberalne demokracije; koncept političkog delikta; civilno društvo; religija; etika; pravna država; mediji i javno mnijenje.
7. Ugrožavanja nacionalne sigurnosti. Društvena uvjetovanost ugrožavanja nacionalne (i međunarodne) sigurnosti. Suprotnosti suvremenog svijeta kao ugroze nacionalne sigurnosti: terorizam kao središnji nacionalni i međunarodni sigurnosni (ugrožavajući) fenomen današnjice: teror i terorizam; struktura terorizma - uzroci, teroristički akti, protuterorizam, "teroriziranje terorizma"; tipologija terorizma; paradoksi terorizma; ratovi, etnički sukobi, oružje za masovno uništenje itd.. Agresivnost, agresija, društvo i kultura. Rat kao socijalni fenomen i socijalna djelatnost. Rat i sustav socijalnih vrednota i normi. Posljedice rata: socijalne i političke promjene, utjecaj rata na vrednote i norme, položaj i odnosi društvenih grupa.
8. Zloupotreba sustava nacionalne sigurnosti: politizacija sustava nacionalne sigurnosti i njezine posljedice; instrumentalizacija diplomacije i međunarodno političke i međunarodnopravne posljedice; militarizacija društva.
9. Nacionalna i međunarodna sigurnost; institucije međunarodne sigurnosti: UN, NATO, EU, OECS, WEU, MMF, Grupacija Svjetske banke, OPEC itd.
10. Nacionalna sigurnost Republike Hrvatske.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina) za predmet:

Polaznici/ce će steći znanja potrebna za kompetentnu analizu društvenog značenja i socijalnih dimenzija nacionalne sigurnosti te se osposobiti za samostalno istraživanje institucija i fenomena na tom području.

Oblici provođenja nastave:

- nastava se odvija kroz 8 sati predavanja i 4 sata seminara uz diskusiju s polaznicima/polaznicama prema sljedećem syllabusu:

Prvi susret: Pojam i sadržaj nacionalne sigurnosti. Suvremena shvaćanja nacionalne sigurnosti. Sustav, institucije i instrumenti nacionalne sigurnosti. Zloupotrebe sustava nacionalne sigurnosti. Sigurnosna i obrambena dilema.

Drugi susret: Transformacija prvenstva instrumenata nacionalne sigurnosti. Gospodarska dimenzija nacionalne sigurnosti i instrumenti ostvarenja gospodarske dimenzije nacionalne sigurnosti; business intelligence (upravljanje poslovnim informacijama) i korporativna sigurnost.

Treći susret: Terorizam kao središnji nacionalni i međunarodni sigurnosni (ugrožavajući) fenomen današnjice: teror i terorizam; struktura terorizma - uzroci, teroristički akti, protuterorizam, "teroriziranje terorizma"; paradoksi terorizma. Islam i politika. Politički islam (islamizam) i terorizam.

Četvrti susret: Nacionalna sigurnost Republike Hrvatske. Republika Hrvatska i euroatlantske integracije.

Seminarska nastava će se izvoditi prema izboru polaznika/polaznica za pojedine teme koje će se dogovoriti s polaznicima/polaznicama prije početka nastave. Izvan izbora polaznika/polaznica ponuda seminarskih tema je sljedeća:

- Odnos SAD-a i EU-a (poglavljja: „Polagano umiranje američkog sna“, „Nova zemlja velikih mogućnosti“ i „Rađanje novog tipa gospodarske velesile“, u: Rifkin, J. *Europski san: kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san*, Školska knjiga, Zagreb, 2006., str. 19-44., 49-68., 78-90.).
- Nafta i sukobi (poglavljje: „Globalne suprotnosti i nafta kao motiv ratova za resurse“, u: Dekanić, I. *Nafta - blagoslov ili prokletstvo: Izvori energije, globalizacija i terorizam*, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2007., str. 231-288.).
- Sukobi u Europi (tekst: Bilandžić, M. „Perspektive sjevernoirskog sukoba: kraj IRA-e ili jedinstvena Irska“, *Polemos*, Sv. 9, broj 2 (18), srpanj-prosinac 2006., Hrvatsko sociološko društvo, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb).
- Zlouporebe instrumenata nacionalne sigurnosti (poglavljja: „FSB potpiruje rat“ i „FSB protiv naroda“, u: Felštinski, J.; Litvinenko, A. *Sakaćenje Rusije: Teroristička djela, otmice i naručena ubojstva u organizaciji Savezne sigurnosne službe Ruske Federacije*, Znanje, Zagreb, 2007., str. 31-46. i 197-228.).

Popis obvezatne literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Tatalović, S.; Bilandžić, M (2005.) *Osnove nacionalne sigurnosti*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.

Vukadinović, R.; Vukadinović-Čehulić, L; Božinović, D. (2007.) *NATO: euroatlantska integracija*, Zagreb: Topical.

Skupina autora (2007.) *Novi obzori suvremenog terorizma i antiterorizma: Hrvatsko motrište*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s Akademijom pravnih znanosti.

Creighton, Colin - Martin Shaw (eds.) (1987.) *The Sociology of War and Peace*. Dobbs Ferry, N.Y.: Sheridan House.

Caforio, G. (ed.) (1998) *The Sociology of the Military*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Bennett, A.L.; Oliver, K.J. (2004.) *Međunarodne organizacije: Načela i problemi*, Zagreb: Politička kultura.
- Bilandžić, M. (2005.) *Sjeverna Irska između rata i mira*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Bilandžić, M. (2008.) *Poslovnoobavještajno djelovanje: business intelligence u praksi*, Zagreb: AGM.
- Buzan, B. Peple, (1991.) *States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold World Era*, London: Harvester Wheatsheaf.
- Gerges, A.F. (2005.) *The Far Enemy: Why Jihad Went Global*, Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Mikac, R. (2008.) *Afganistan: Nikad završen sukob*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kuhlmann, J. and J. Callaghan (eds.) (2000.) *Military and Society in 21st Century Europe: Comparative Analysis*. Hamburg: LIT.
- Vukadinović, R. (1998.) *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb: Barbat.
- Waltz, Kenneth N. (1998.) *Čovjek, država i rat. Teorijska analiza*. Prev. Damir Grubiša. Zagreb: Barbat - Institut za međunarodne odnose.
- Žunec, O. (1998.) *Rat i društvo. Ogledi iz sociologije vojske i rata*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk - Hrvatsko sociološko društvo.

Bodovna vrijednost svakog predmeta određena u skladu s ECTS-om: 10 ECTS bodova

Način polaganja ispita: Izrada ispitnog rada koji se po svojim značajkama može kategorizirati kao stručni rad, pregledni članak ili izvorni znanstveni rad, te razgovor s pristupnikom/com o radu.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe svakog predmeta: U skladu s općim sustavom praćenja kakvoće nastave na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.